

Augustinus, in de vraag naar het wezen van den staat. We vinden niet dadelijk een antwoord, waarmee wij de toekomst durven tegemoet gaan. Wij wantrouwen de situatie en vragen ons af, of wij den Bijbel wel goed gelezen hebben. We worden gedwongen opnieuw met de prediking te rade te gaan en ons op de Kerk terug te trekken. De ascese dient zich weer aan en aan de algemeene genade gaan wij weer meer de negatieve dan de positieve zijde zien.

Daardoor komt de verhouding van natuurlijke theologie en openbaring opnieuw aan de orde. De natuurlijke theologie kan den bovenbouw, dien de Kerk daarop liet rusten, niet dragen. De nood, die daaruit ontstaat, roept een meer exclusieve theologie der openbaring in het leven. In verband daarmee komt het normatief gezag der prediking naar voren. De incarnatie blijft centraal, maar de nadruk valt minder op haar sacramentele of culturele doorwerking, als wel op haar pneumatische inwerking door het Woord. Ook de subjectieve tegenpool der incarnatie, de wedergeboorte, mag voor ons de onrust der prediking niet still leggen. De rust des geloofs moet uit het Woord tot ons komen. Zij moet pneumatisch zijn van de uitlegging tot de volharding der heiligen toe.

Dat zal invloed hebben op onze Schriftbeschouwing. De beloften Gods zijn ons niet zakelijk, maar in 't Woord gegeven. Loco rei in verbo acquiescimus. Het Woord brengt zijn eigen logica mee.

Onze theologische bezinning moet dus plaats hebben in de sfeer des Woords, der prediking, der Kerk. Ze is van anderen aard dan de wetenschappelijke bezinning in de School. Haar actualiteit is veel grooter en ze staat veel kritischer op ons bestaan, ook ons kerkelijk en christelijk bestaan, gericht. Wij kunnen de zonde niet uitschakelen uit ons kerkelijk denken. Het geloof aan het Woord impliceert de zondigheid van ons denken.

Daarom kunnen ook christelijke beginselen de plaats van het gepredikte Woord niet ten deele vervangen. De zondigheid onzer logische consequentie is daarin niet voldoende verdisconteerd.

Wij worden op het kerkelijke dogma, als regel voor de prediking en voor de ordening des levens beide, teruggeworpen. Het dogma is echter niet hanteerbaar voor onze logische actie. Het is functie der kerk en alle kerkelijke wetenschap draagt het karakter van belijdenis. Deze belijdenis is eschatologisch gericht en kan zonder de spanning tusschen de prediking van het Evangelie en de ordening der wereld geen stap vooruit doen. De nood der Kerk is het beginsel der theologie.

Omdat dit verslag niet op het bepaalde punt, dat mij aanleiding gaf, tot het schrijven aan Dr Noordmans de aandacht vestigt, en het bovendien vruchtbaar is, over heel de linie het gesprek te openen, ga ik gaarne in op het voorstel dat Dr Noordmans zijnerzijds mij doet, n.l. dat hij over deze aangelegenheid in „De Reformatie” één of meer artikelen geeft, dat ik daarna daarop inga, en vervolgens weer Dr Noordmans het woord geef. Uiteraard zal ik dan ook daarop weer antwoorden willen.

Het verheugt mij, dat deze kwestie in ons blad aan de orde komt. Ik onthoud mij natuurlijk thans nog van kritiek op wat in het zooveel geciteerde résumé staat, en geef dan, te beginnen in één van de volgende nummers, gaarne het woord aan Dr Noordmans.

K. S.

De kerk aan banden.

Zoals de dagbladen melden, heeft men in Duitschland de kerk nu heelemaal aan banden gelegd. Zij mag niet eens de leer van Rosenberg als dwaalleer veroordeelen, en moet alle ambtelijke correspondentie voortaan eerst overleggen aan den minister.

Blijkbaar willen de heeren van de regering dus niet eens hebben, dat men feiten mededeelt. In ons blad hebben wij een enkele maal mededeelingen gedaan, die ontleend waren aan rondzendbrieven, waarin kerkelijke functionarissen elkander op de hoogte hielden van wat er zoal van regeringswege gebeurde. Van kritiek was in die gedrukte mededeelingen geen sprake. Men volstond met bloote vermelding van feiten. Die feiten echter waren voor verscheiden regeringsinstanties zóó blameerend, dat reeds de enkele mededeeling ervan een duidelijk en schril beeld ontwierp van de knechting der kerk. Thans mag men ook de feiten niet meer aan elkaar vertellen. Hiermee is de regering zelf hopeloos geblameerd door zichzelf.

Men lette op deze dingen. Zij zijn een consequentie van het beginsel. Ook wie het z.g. „leidende beginsel” der N.S.B. aanvaardt, stelt zich achter dergelijke praktijken. Want in die praktijken wordt het beginsel juist „leidend”.

K. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Kan een medicus, in de gemeente, waarin hij zijn praktijk uitoefent, het ambt van diaken bekleeden? Het is mij in den laatsten tijd gebleken, dat er hier en daar voor het ambt van diaken wel medici gecandidateerd en gekozen worden.

Met medicus bedoel ik hier gewoon een huisarts, geen specialist. Een specialist neemt met betrekking tot de hier aanhingige vraag een zoo geheel andere plaats in dan de huisdokter, dat hij geheel buiten beschouwing kan blijven.

Is het verstandig een dokter te candideeren voor het diakenambt en, indien hij gekozen wordt, moet hij dan de benoeming aanvaarden of mag hij ontheffing vragen?

Ik wil daarover wel mijn meening zeggen. Het komt mij voor, dat men verstandig doet, met deze twee ambten van elkander gescheiden te houden.

Om de volgende redenen.
a. Wanneer een patiënt weet, dat zijn dokter ook diaken is en daarmee heeft te beslissen over de aan hem te verleenen hulp, bestaat het gevaar, dat hij zich niet meer onbevangen gevoelt en in zijn verklaringen zich laat leiden door de gedachte: ik moet oppassen, dat ik niet iets zeg, waardoor de hulp, die ik krijg, misschien gevaar zou lopen van verminderd te worden.

Hij zou er daardoor toe kunnen komen, in zijn klachten te overdrijven en het daardoor den dokter moeilijk te maken, een goede diagnose te stellen of zich een juist beeld van het verloop van de ziekte te vormen.

b. De dokter zelf zou zich in de rechte behandeling belemmerd kunnen gevoelen door de wetenschap, dat hij ook diaken is.

Bijvoorbeeld. Hij acht voor een bepaalden patiënt noodig, dat deze langen tijd blijft onder medische controle.

Het is den patiënt niet aan te zien, dat hij dat noodig heeft, maar de dokter als vakman weet dat wel.

Hoe licht kan hij nu denken: als ik dat oordeel uitspreek, zullen de menschen, ook de medediakenen, allicht denken, dat ik dat maar zeg om daardoor dien patiënt, wiens behandeling door de diaconie gefinancierd wordt, maar wat langer vast te houden, om daardoor eigenlijk zelf van de diaconie te kunnen trekken.

Die overweging zou er hem toe kunnen brengen, nu over zijn medisch geweten heen te stappen en den patiënt eerder te laten loopen dan goed is: of (wat ook niet goed is) ten slotte, om elk verwijt te voorkomen, den patiënt maar gratis te behandelen.

c. Ook zonder dat bepaalde gevallen zijn aan te wijzen kan de kwaad denkende gemeente de gedachte gaan koesteren: dat is toch een zonderlinge toestand, dezelfde man, die de patiënten behandelt, zorgt er ook voor, dat zij in staat gesteld worden medische behandeling te genieten; als diaken zorgt hij dus ten deele ook voor zijn eigen broodje. Daardoor zou zijn positie en als dokter en als diaken worden geschaad en hij zich naar alle zijden gebonden gevoelen.

Ik geef toe, dat deze verschijnselen in de praktijk zich niet altijd even sterk zullen voordoen; dat er zelfs gevallen zijn, waarin zij heelemaal niet zullen worden waargenomen.

Maar de mogelijkheid bestaat.

Het gevaar hier genoemd is niet denkbeeldig. Maar is het dan niet beter, dat men, om geen risico in deze richting te loopen, geen huisarts candideert voor diaken; en mocht dat toch geschieden en hij gekozen worden, doet de dokter dan niet verstandig, met ontheffing te vragen en de kerkeraad met hem die ontheffing te verleen?

Mijns inziens behoeft geen dokter consciëntiebezwaar te hebben tegen de vraag: och, stel mij vrij!

Veel beter, dan den dokter in de diaconie te halen, lijkt het mij toe, dat men den dokter vrij laat, maar in bepaalde gevallen en onder bepaalde omstandigheden zijn raad inwint, zijn advies vraagt.

Zoover het ambtsgeheim hem dat toelaat, zal hij dat ook wel willen geven.

Mij dunkt, op die wijze houdt men den toestand het meest gezond.

In het algemeen wil ik hieraan wel toevoegen, dat men bij het candideeren voor een bepaald ambt in de gemeente, toch de noodige wijsheid betrachte.

Dat men zich daarbij toch wel ernstig afvraagt: is er in den persoon of arbeid van den betrokkene ook iets, waardoor het hem zeer moeilijk zal vallen dat ambt te bekleeden?

Is iemand eenmaal gekozen, dan dringen wij er op aan, dat hij die roeping als Goddelijke roeping opvolgt.

Maar zal men dat met vrijmoedigheid kunnen doen, dan moet men ook van te voren overwogen hebben, of er, voorzover men weten kan, ook bezwaren zijn voor dien bepaalden broeder.

Alle lichtvaardig daar overheen stappen is heel verkeerd en leidt telkens bij de verkiezingen voor het ambt tot allerlei teleurstellingen.

Als het een zeer ernstig ding is, dat men gekozen wordt, dan is het zeker een even ernstig ding iemand te candideeren.

Het komt mij voor, dat wat meer ernst en nauwgezetheid in dezen niet overbodig zou zijn.

D. v. D.

LITERATUUR EN KUNST

Een Hollandsch drama.

A. van Schendel: Een Hollandsch drama
— J. M. Meulenhoff, Amsterdam. 1935.

Een nieuw boek van Van Schendel is telkens een gebeurtenis. En toch behoort hij niet tot hen die een plotselinge opgang maken met een boek dat even snel weer is vergeten. Zijn rustige toon, het verhaal bijna zonder dialoog, de klare eenvoud van zijn stijl, de haast monotone rhythmic van zijn zinnen, verzetten zich tegen elke uitbundigheid. Deze rust waarborgt duurzaamheid.

Van 't romantische verhaal uit de middeleeuwen is hij gekomen tot den roman over Holland. Doch hoe verschillend ook de inhoud van zijn boeken is, er is een eenheid in beschouwing der personen. Van Schendel teekent ons onder verschillende gestalten den mensch die zich gebonden acht, en wiens hart schreeuwt naar bevrijding. Alles hebben ze er voor over om vrij te zijn, om de inspraak van hun hart te kunnen volgen. Dat maakt het steeds wat dweepziek. In geen enkel boek is de hoofdpersoon iemand van gewone beweging, steeds heeft hij iets vreemds, op het abnormale af.

In zijn eerste boekjes: De Zwerver verliefd, en verdwaald, is het de monnik Tamalone, die breekt met geloof en wetten, om vrij te kunnen zijn, maar nergens vindt hij vrijheid. In Jan Compagnie zwervt de hoofdpersoon naar de Oost, hij wil los zijn van den band, waaraan hij niet kan ontkomen. In het „Fregatschip” onttrekt de bootman zich aan de menschen, hij vaart over de oceanen, volgend den drang van zijn hart, totdat hij sterft met zijn schip. In „De Waterman” blijft Van Schendel binnen Hollands grenzen, maar ook hier maakt de hoofdpersoon zich los van zijn familie, breekt met zijn oude geloof, om zijn vrijheid uit te leven in het dweepzieke geloof van een sekte, zwerfend langs de Hollandsche binnenwateren. Ook hier het genadelooze zoeken naar geluk voor het eigen hart.

De laatste romans zijn verhalen van het water, de laatste bovendien een van het zoeken naar waren godsdienst.

Die richting wordt nu voortgezet in dit boek, een Hollandsch drama. Hier verlaat de schrijver echter het wijde milieu van lucht en water, om te gaan naar een kleine stad in Holland, het Haarlem van een eeuw geleden — een der hoofdpersonen wordt in 1835 geboren. — De plaats der handeling is een oud huis in een nauwe straat. Het milieu kan haast niet somberder zijn.

Maar Van Schendel werkt dikwijls symbolisch. Juist de oudheid, het vervallene van dat huis heeft hier beteekenis. Want aan dat huis is de geschiedenis verbonden van geslachten van menschen, die leefden uit één geloof, gedreven tot een zelfde plichtsbetrachting. Die menschen zijn gestorven, maar dat huis bergt nog hun beginselen en de latere bewoners ervan ondergaan daarvan des haast fatale invloed.

Drie broers erven het huis van hun vader, een geloovig man, die steeds tobt over zijn zonden, doch geen uitkomst ziet. Tenslotte, gebukt onder den steeds zwaarder last, zoekt hij bevrijding in den dood. De zoons zetten zijn leven voort. Ook zij gevoelen steeds hun zonde, spreken over hun verdorven natuur, hebben den drang naar een leven van plicht. En wanneer een lichtzinnige zwager, dien ze naar vermogen met geld gesteund hebben, failliet gaat en de hand aan eigen leven slaakt, halen ze hun zuster met haar kind naar het vaderlijke huis. Dit kind, van ander bloed, met een ander karakter, ondergaat nu den invloed van het huis. Als echte christenen naar het hun overgeleverde geloof, besluiten ze hun leven te offeren, zich alles te ontzeggen, om de schuld van zijn vader te herstellen en het kind later vrij van de schande die op hem kleefte door de zonde van zijn vader, het leven in te laten gaan.

Maar nu komt voor hen de groote moeilijkheid. De schuld van zijn vader kunnen ze uitwischen, door tot den laatsten cent diens tekorten aan te zuiveren, zij het ook met opoffering van eigen levensgeluk. Maar het kind heeft ook de smeder vaderen — de zonde van het menschelek geslacht. En die smet kunnen ze niet uitwischen. Al spoedig blijkt, bij de opvoeding, dat de jongen de zonden van zijn geslacht draagt in zijn karakter. Door steeds die zonde voor oogen te houden, den jongen te doen leven in het diep besef van zijn zondigheid voor God, brengen ze in zijn hart een wonder dualisme. Aan den eenen kant breekt het kens het karakter van zijn vader door. Hij leeft

van liegen en kan. Aan de aard der zondig en voo houdt zie oms voor. M den hem steer voor God, zij menscheleke weer vergeeft hiede van Ge vergeven, ma het tragische weer vergeve niet vergeten de angst, da ringende zo evenwicht te voor het kw zal zijn ziel

Maar onder dat het kwaad hem niet kan. Hij móet de daar kunnen hiede van h houden. Hij doen — God.

De zondewille ziel” van het oude huis vaak is voorge twijfeling gek oude huis. 2 dit weer, ho te vallen op wordt opgeke den patholog Zijn telkens dreigend bleec en het lokt

En wanneer door zijn vaa schulden zijn daad en stea en de oom c zonder scha gaan, bij zij

Een Hollan Holland zou zondegevoel uitkomst we spelen. Maar „De Waterm wetsbetracht christendom laat hier „ge die zich in dienstbode, e schen slaan zich zelf, om die zegt: „W

Men heeft destinatie-rom zing ten eeuw Een dier ge laiden der kl ders, en hij ken juichen en ondergan symbool. In over de verl

Van Schen gegeven, daa een boek, da doet vallen Nederland. drama.

Gr.

UIT EN SC

Het

De Christ

Het Nationa beginne aan te krijgen. Oa volgster van wierp zich d Ongetwijfel gezien, daa het bekende toekomst.

Men gaat d overigen van is, waar men moet een kin wing (c.q. de opgroeien, er keuze komer

Dat was o deel. Want c